

УДК 159.923.2

DOI: 10.36550/2415-7988-2021-1-199-10-13

БІДА Олена Анатоліївна –доктор педагогічних наук, професор, завідувач
кафедри педагогіки і психології

Закарпатського угорського інституту ім. Ференца Ракоці II

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0448-0852>e-mail: tetyanna@ukr.net**ОРОС Ільдико Імрїївна** –

доктор філософії, доцент кафедри педагогіки і психології,

президент Закарпатського угорського інституту ім. Ференца Ракоці II

ORCID: <http://orcid.org/0000-0001-7300-9362>e-mail: ildiko@kmf.uz.ua**КУЧАЙ Тетяна Петрівна** –

доктор педагогічних наук, професор, професор

кафедри психології і педагогіки,

Закарпатського угорський інститут імені Ференца Ракоці II

ORCID: <http://orcid.org/0000-0003-3518-2767>e-mail: tetyanna@ukr.net

СУТНІСТЬ ТА ЗМІСТ ПОНЯТТЯ «ЕКОЛОГІЧНА КУЛЬТУРА»

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Розбудова системи освіти, її докорінне реформування, мають стати основою відтворення інтелектуального, духовного потенціалу народу, виходу вітчизняної науки, техніки, культури на світовий рівень, національне відродження, становлення державності та демократизації суспільства в Україні. Національна доктрина розвитку освіти (Україна у XXI ст.) визначає головну мету діяльності ЗВО, яка полягає у створенні умов для підготовки професіонала [3].

Особливістю сучасної соціально-економічної та соціокультурної ситуації в державі є зміна якісних вимог до фахівця будь-якого профілю, що забезпечують його затребуваність на ринку праці, успішну та кваліфіковану професійну діяльність, просування по службі, соціальну захищеність і плідну життєдіяльність в цілому.

Стан сучасного екологічного знання обумовлений наявністю екологічної кризи та пов'язаної з нею кризи екологічної свідомості. Для вирішення екологічної кризи суспільство потребує не тільки значних економічних та соціальних зусиль, а й докорінної перебудови існуючої на сьогоднішній день екологічної свідомості та системи екологічного знання. Екологія як одна із фундаментальних наук про природу стала надзвичайно актуальною в даний час. Це вимоги часу. Адже людина на перший погляд, покращуючи собі умови проживання, на превеликий жаль породжує негативні їх наслідки, створює нові антропогенні проблеми [2].

Проблеми, що стосуються здоров'язбережувальної діяльності молоді, не

відірвані від економічних і політичних явищ, в яких яскраво відображаються протиріччя нашого суспільства. Забезпечити майбутнє фахівця, у тому числі і за рахунок ціннісного ставлення до здоров'я і оволодіння ним основ здорового способу життя стосовно вимог до професійної діяльності – одне з найважливіших завдань педагогічної науки. Для задоволення сучасних вимог до спеціаліста необхідний новий підхід до проблем виховання особистості нової формації, здорового, мобільного, конкурентоспроможного, морально зрілого, професійно-культурного, готового до активної життєдіяльності в умовах сучасних соціокультурних реалій, які складаються ще в процесі навчання.

Мета статті – розкрити сутність та зміст поняття «екологічна культура».

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Теоретичні основи екологічної культури формувалися науковцями різних епох – Платона, Я. Коменського, І. Песталоцці, Ж.-Ж. Руссо, В. Вернадського, Г. Сковороди, В. Сухомлинського, К. Ушинського О. Захаренка та ін. Проблемою підвищення екологічної культури молоді займаються такі вчені, як І. Абалкіна, І. Моткін, С. Куркуленко, Л. Курняк, Н. Науменко, В. Процюк та ін. Вони вважають, що необхідність виховання екологічної культури в молоді пов'язана саме з реакцією на глобальну екологічну кризу.

У працях учених (В. Бондаря, Я. Габєва, А. Галєєвої, С. Гончаренка, С. Дерябо, І. Зверєва, О. Захлебного, Л. Лук'янової, Н. Менчинської, Н. Ничало, С. Сисєєвої, І. Сураєгіної, Л. Хомич та інших) приділено велику увагу екологічному вихованню.

Питанню, щодо формування

відповідального ставлення молоді до природи присвячені роботи І. Білявського, В. Бродвія, Л. Німець, Н. Пустовіт, Г. Пустовіта, Д. Трайтака та інших.

Виклад основного матеріалу дослідження. Екологія народилася як суто біологічна наука про взаємовідносини «організм – середовище». Проте з посиленням антропогенного і техногенного тиску на навколишнє середовище стала очевидною недостатність такого підходу. Адже нині немає явищ, процесів, територій, які б не перебували під цим могутнім впливом. Інтереси сучасної екології вийшли далеко за біологічні межі. Об'єкт її дослідження еволюціонував від аналізу взаємовідносин «організм-середовище» до взаємовідносин «людина-природа». Вийшовши з лона біології, вона перетворилася на розгалужену галузь знань, яка охоплює широкий спектр проблем: від фізіолого-морфологічної та топографічної характеристик видів до особливостей взаємодії людини з природним середовищем [2].

Як відомо, культура є комплексом суб'єктивацій і об'єктивацій, які обов'язково мають засвоюватися в процесі кроскультурної освіти та використовуються в повсякденній орієнтації. Найважливіша функція культури – це те, що вона є способом, за допомогою якого суспільства вирішують проблеми.

Враховуючи сучасні світові тенденції, в Україні набувають особливого значення основні сучасні проблеми освіти й охорони природи, тому і підготовка майбутніх фахівців до екологічного виховання є актуальною проблемою в діяльності закладів вищої освіти і потребує нових підходів до її оптимального розв'язання. Екологічна освіта майбутніх фахівців може сприяти повороту людства від споживацького способу життя до бережливо-відновлювального [1].

Культура складається з чотирьох основних елементів:

✓ Поняття (концепти). Вони містяться головним чином у мові, завдяки їм стає можливим упорядкувати досвід людей.

✓ Відносини. Не тільки виділяють ті чи інші частини світу за допомогою понять, але також виявляють, як ці складові частини пов'язані між собою: у просторі та часі, за значенням, на основі причинної обумовленості.

✓ Цінності. Це загальноприйняті переконання щодо цілей, до яких людина повинна прагнути. Вони складають основу моральних принципів. Різні культури можуть віддавати перевагу різним цінностям, і кожен суспільний лад визначає, що є цінністю, а що ні.

✓ Правила та норми. Ці елементи регулюють поведінку людей відповідно до цінностей певної культури [5].

Екологія як одна із фундаментальних наук про природу стала надзвичайно актуальною в даний час. Це вимоги часу. Адже людина на перший погляд, покращуючи собі умови проживання, на жаль породжує негативні їх наслідки, створює нові антропогенні проблеми.

Екологічна культура – це такий напрям людської діяльності та мислення, від якого істотним чином залежить нормальне існування сучасної цивілізації, її сталий розвиток у майбутньому.

Екологічну культуру необхідно розглядати комплексно: по-перше, як сукупність певних дій, технологій освоєння людиною природи, які забезпечують стійку рівновагу в системі «людина – довкілля»; по-друге, як теоретичну галузь знань про місце людини в біосфері як істоти діяльної, що організовує її структурні та функціональні блоки, як дедалі зростаючий у своїх можливостях чинник регуляції стану біосфери. Екологічна культура є такою життєдіяльністю людини, за якої відбувається адаптація (трансформація) навколишнього природного світу до людини, а її самої – до довкілля. Тому екологічна культура окреслює коло питань, пов'язаних з використанням людиною природи, перетворенням її у власних інтересах, а також із наслідками такої діяльності [4].

Екологічна культура – складова частина світової культури, якій властиве глибоке і загальне усвідомлення важливості сучасних екологічних проблем у житті і майбутньому розвитку людства.

Метою екологічної культури є формування системи наукових знань, поглядів, переконань, які закладають основи відповідального ставлення до навколишнього природного середовища.

Актуальність екологічної проблеми підсилюється виходом України на європейський та світовий рівень, що значно розширює функції фахівця. Від нього вимагається оволодіння новими технологіями навчання, вміння перебудовувати освітній простір у дієву педагогічну систему на основі заміни репродуктивного стилю педагогічної діяльності на творчий.

За своєю суттю екологічна культура є своєрідним «кодексом поведінки людини» із власне природою та із «другою природою» – новою галуззю діяльності людини, яка створена в процесі праці і спрямована на самореалізацію людини за науково обґрунтованими положеннями та висновками.

У системі екологічної культури важливе місце займає і екологічна свідомість, яка являє

собою своєрідне «підґрунтя» екологічної культури. Екологічна свідомість як духовна освіта формується в результаті відображення екологічних стосунків і екологічної діяльності. В ідеалі культурне природокористування має слідувати принципам нової екологічної свідомості, найсучаснішим науковим розробкам, природоохоронним юридичним нормам, загальним правилам екологічної поведінки, що відповідають гуманістичній етиці.

Отже, екологічна культура, заснована на цілісності системи «суспільство-природа», включає діалектичний синтез екологічних стосунків, екологічної діяльності і екологічної свідомості. У цьому синтезі головною ланкою, інтегруючим чинником є екологічна діяльність як найважливіший чинник перетворення складних природних систем, як основа екологічного управління в системі «суспільство-природа» [2].

Здоров'язбережувальна діяльність є визначальною основою всебічного і гармонійного розвитку особистості людини, її способу життя і життєвої позиції. Це зумовлює необхідність вдосконалення педагогічної майстерності педагогів паралельно із введенням у практику роботи сучасного програмно-методичного забезпечення навчального процесу.

Висновки та перспективи подальших розвідок наперед. З зазначеного вище можна зробити висновок, що вчені все частіше говорять не просто про навчання молодого покоління, а про екологічну культуру як індивідуальний процес розвитку особистості.

Культура складається з чотирьох основних елементів: поняття (концепти), відносини, цінності, правила та норми. Кожна з цих складових має надзвичайно важливу роль у створенні культурного іміджу та екологічної освіти фахівців.

Найважливіша функція культури – це те, що вона є способом, за допомогою якого суспільство вирішує проблеми. Враховуючи сучасні світові тенденції, в Україні набуває особливого значення формування в молоді екологічної культури.

Перспективи подальших розвідок наперед в аналізі сучасних світових тенденцій, що набувають особливого значення у формуванні в молоді екологічної культури.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Akseonova, E., Varetska, O., Klopov, R., & Bida, O. Efficiency of Social and Educational Experimental Training «New Physical Culture for the New Ukrainian School». Revista Romaneasca pentru Educatie Multidimensionala, 2020, Volume 12, No 1 Supl P. 1–18.

2. Дубовий В. І., Дубовий О. В. Екологічна культура: навчальний посібник. Херсон: 2002. 256 с.

3. Національна доктрина розвитку освіти (Україна у XXI ст.): Затв. Указом Президента України 17 квітня 2002 р. №347. Освіта. 26. С. 2–4.

4. Петровська М. Екологічна культура : методичні рекомендації для самостійної роботи студентів. Львів : ЛНУ імені Івана Франка. 2013. 84 с.

5. Теорія та історія світової і вітчизняної культури : підручник / Н. Я. Горбач, С. Д. Гелей, З. П. Російська та ін. Львів : Каменярь, 2019. 178 с.

REFERENCES

1. Akseonova, E., Varetska, O., Klopov, R., & Bida, O. (2020). Efficiency of Social and Educational Experimental Training «New Physical Culture for the New Ukrainian School». [Efficiency of Social and Educational Experimental Training «New Physical Culture for the New Ukrainian School»].

2. Dubovyuy, V. I., Dubovyuy, O. V. (2016). *Ekolohichna kul'tura*. [Ecological culture]. Kherson.

3. *Natsional'na doktryna rozvytku osvity (Ukrayina u XXI st.)*. (2002). [National doctrine of education development (Ukraine in the XXI century)].

4. Petrovs'ka, M. (2013). *Ekolohichna kul'tura*. [Ecological culture: methodical recommendations for independent work of students]. L'viv.

5. *Teoriya ta istoriya svitovoyi i vitchyznyanoyi kul'tury*. (2019). [Theory and history of world and domestic culture]. L'viv.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

БІДА Олена Анатоліївна – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки і психології Закарпатського угорського інституту ім. Ференца Ракоці ІІ.

Наукові інтереси: професійна підготовка фахівців педагогічного спрямування.

ОРОС Ільдіко Імрїївна – доктор філософії, доцент кафедри педагогіки і психології, президент Закарпатського угорського інституту ім. Ференца Ракоці ІІ.

Наукові інтереси: професійна підготовка фахівців педагогічного спрямування.

КУЧАЙ Тетяна Петрівна – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри психології і педагогіки Закарпатського угорського інституту імені Ференца Ракоці.

Наукові інтереси: професійна підготовка фахівців педагогічного спрямування.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

BIDA Olena Anatoliivna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Head of the Department of Pedagogy and Psychology, Transcarpathian Hungarian Institute. Ferenc Rakoczi II.

Circle of scientific interests: professional training of pedagogical specialists.

OROS Ildiko Imriivna – Doctor of Philosophy, president of the Ferenc Rakoti II Transcarpathian Hungarian Institute.

Circle of scientific interests: professional training of pedagogical specialists.

KUCHAI Tetyana Petrovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor of the Department of Psychology and Pedagogy, Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian Institute.

Circle of scientific interests: professional training of pedagogical specialists.

Стаття надійшла до редакції 03.09.2021 р.

УДК. 347.77+347.77.028.4): (378+174):004.4
DOI: 10.36550/2415-7988-2021-1-199-13-18

ВЕРГУН Андрій Романович – доктор медичних наук, доцент кафедри сімейної медицини Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7521-3241>
e-mail: plagiamail@meta.ua

НАКОНЕЧНИЙ Андрій Йосифович – проректор з наукової роботи, доктор медичних наук, професор кафедри дитячої хірургії Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1402-6642>
e-mail: andrul@gmail.com

ЯГЕЛО Світлана Петрівна – кандидат філологічних наук, старший викладач кафедри українознавства Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9990-1022>
e-mail: syagelo@ukr.net

ДОСВІД ПЕРВИННОЇ АНТИПЛАГІАТНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ, АНАЛІЗ ДЕЯКИХ ПРОГРАМ ТА ПОЛОЖЕНЬ: ПОГЛЯДИ НА ПРОБЛЕМУ

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Загальноприйняті світовою спільнотою стандарти здійснення освітньої та наукової діяльності здобувачами вищої освіти і співробітниками університету [1, 8, 12] детермінують створення *та оптимізацію* середовища етики академічних взаємовідносин щодо нульової терпимості до порушень академічної доброчесності та випадків плагіату, реплікацій, автоплагіату і необґрунтованих самоцитувань [11]. Стькою перепорою до впровадження принципів академічної доброчесності є «антитрадиція» неякісних, несумісних із кращим світовим досвідом і вимогами практик академічного письма [1; 5; 13], відсутність належного рецензування тощо [5; 11; 12]. На жаль не завжди в академічному середовищі можна спостерігати дотримання вимог академічної етики [1, с. 7]. Це суттєво загальмовує об'єктивізацію оцінки академічного письма в Україні як серед дослідників і викладачів, так і серед студентів [5, с. 13]. Саме становлення фундаментальних цінностей, вкорінення їх у поведінці молоді людини [1; 12], імплементація принципів академічної доброчесності, попередження та своєчасне виявлення плагіату закладає базу

соціально відповідальної поведінки студентів і після закінчення вузу [12; 13], а засвоєння і дотримання академічної культури та доброчесності [1; 7; 8] позитивно впливає і визначає моральні засади особистості поза межами навчального закладу [1; 8; 11].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Для проведення первинної антиплагіатної експертизи на кафедрах та факультетах не рекомендується користуватися безкоштовними антиплагіатними онлайн-ресурсами з можливістю «пакетної перевірки» [2; 5; 10] (надання інформації про проведені дослідження третім, юридично не відповідальним особам [2; 10; 11], комерційним структурам містить додаткові юридичні ризики) [8; 10; 12]. Незважаючи на те, що доповіді виконаних наукових робіт заслуховуються на засіданнях профільних кафедр (лабораторій), враховуючи велику кількість статей і тез доповідей, що скеровуються кафедрами для публікації [10, 13], процес їх рецензування, технічної перевірки (екстенсивним, послідовним) стандартним способом потребує значних затрат часу [5]. Актуальною залишається проблема імплементації принципів академічної доброчесності [1], оптимізації експертизи